

Epifyter i bokskog

-en inventeringsrapport från
miljöövervakning 2011

LÄNSSTYRELSEN
I K R O N O B E R G S L Ä N

Epifyter i bokskog - en inventeringsrapport från miljöövervakning 2011
ISSN 1103-8209, Meddelande nr 2012:04

Utgiven av:

Epifyter i bokskog -en inventeringsrapport från miljöövervakning 2011

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Resultat	3
Områden	3
Arter	3
Områdesredovisning	5

Förstasidan visar bokvårtlav *Pyrenula nitida*, bokkantlav *Lecanora glabrata* och snöbollslav *Pertusaria hemisphaerica*, tre karaktärs arter i de mest värdefulla bokmiljöerna för epifytiska mossor och lavar. Bilden nedan visar den norra delytan vid Rävaryd, Markaryds kommun. Ett av de artrikaste områdena i denna inventering.

Detta är en projektrapport skriven av Fennicus Natur. Företaget är en enskild firma som drivs av Mikael Hagström. Fennicus Natur genomför såväl bredare allmänekologiska inventeringar som mer specialiserade inventeringar av kryptogamer och fåglar. Företaget skriver också skötselplaner, genomför guidningar och håller enstaka föredrag. Samtliga foton är tagna av Mikael Hagström.

Bakgrund

Under 2011 har Kronobergs länsstyrelse beslutat inleda arbetet med miljöövervakning av de biologiskt mest värdefulla bokskogsmiljöerna. Detta ska ske genom att följa utvecklingen av trädlevande mossor och lavar som har en stor andel av sina förekomster på just bok. Urvalet av arter följer Nitare 2005 (Nitare, J (ed) 2005. Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog. Skogsstyrelsens förlag 2000). Metoden som följs är ”Miljöövervakning av epifytiska lavar och mossor i bokskog - förslag till nytt delprogram, ISSN 1103-8209, Meddelande nr 2011:10, Naturcentrum AB på uppdrag av Länsstyrelsen Kronoberg”.

Metoden innebär att samtliga ädellövträd inom utvalda provytor mäts in, mäts till omkrets, bedöms till trädtyp (detaljer i metodiken) och därefter inventeras på utvalda arter. Arterna noteras med förekomst - icke förekomst på varje träd. Tanken är att utvecklingen på dessa provytor ska följas genom regelbundna omdrev.

Denna rapport anger en sammanfattning av inventeringsresultatet tillsammans med administrativa data och uppgifter gällande det inventerade objektets huvudkaraktär och lämplighet för fortsatt övervakning. GIS-skikt med inventeringsdata är levererat till Länsstyrelsen Kronoberg digitalt.

Resultat

Områden

Vid inventeringen har 8 huvudobjekt inventerats. Inom dessa finns mellan 1 och 6 provytor som inventerats. Arealerna låg på mellan 1,6 ha och 3,2 ha. Eftersom detta är en första inventering så kan inga trender eller analyser om arternas populationsutveckling göras, utan för detta krävs omdrev. I den del av inventeringen som omfattas av den här rapporten har ungefär 3100 träd inventerats.

Tabell 1: Inventerade områden med arealer.

Topo ruta	objektsnamn	Areal (ha)
05Dso, 05Dsv	Råön	2,7
04Dsv	Rävaryd	2,9
03Eso	Gäddeviksås	2,9
04Fsv	Spritsmåla	1,6
04Eno	Bjurkärr-Hunshult	3,0
04Fsv	Hensjön	3,0
05Fnv	Karryd	3,2
04Dso	Kruseböke	2,2

Arter

De arter som inventerats systematiskt följer inventeringsmetodikens basnivå. Utöver detta så har några rödlistade arter till noterats då de påträffats på de inventerade trädstammarna. Flertalet av dessa är inte tillräckligt systematiskt eftersökta för att kunna ligga till grund för uppföljning eller övervakning men arterna violettgrå porlav *Pertusaria multipuncta*, kortskaftad parasitspik *Sphinctrina turbinata* och savlundlav *Bacidia incompta* har noterats på samtliga träd där de påträffats och bedöms inte ha missats, i vart fall inte i högre grad än basnivåns arter. Dessa kan med andra ord också väljas att följas vid kommande omdrev.

Tabell 2: Systematiskt eftersökta arter med antal träd där arterna är påträffade.

namn	art	Antal förekomster (träd n=3100)
Glansfläck	Arthonia spadicea	64
Rosa lundlav	Bacidia rosella	14
Lönnlav	Bacidia rubella	19
Gulnål	Chaenotheca brachypoda	11
Kornig nållav	Chaenotheca chlorella	2
Almlav	Gyalecta ulmi	-
Bokkantlav	Lecanora glabrata	164
Traslav	Leptogium lichenoides s lat	9
Lunglav	Lobaria pulmonaria	32
Barkkornlav	Lopadium disciforme	239
Liten ädellav	Megalaria laureri	-
Stor knopplav	Mycobilimbia pilularis	5
Bårdlav	Nephroma parile	1
Mussellav	Normandina pulchella	-
Stiftklotterlav	Opegrapha vermicellifera	7
Korallblylav	Parmeliella triptophylla	-
Grynig filtlav	Peltigera collina	-
Bokvårtlav	Pyrenula nitida	292
Liten blekspik	Sclerophora peronella	2
Havstulpanlav	Thelotrema lepadinum	404
Fällmossa	Antitrichia curtipendula	238
Guldlockmossa	Homalothecium sericeum	75
Platt fjädermossa	Neckera complanata	195
Grov fjädermossa	Neckera crispa	-
Bokfjädermossa	Neckera pumila	73
Trädporella	Porella platyphylla	9
Extra arter		
Savlundlav	Bacidia incompta	2
Violettgrå punktlav	Pertusaria multipuncta	13
Kortskaftad parasitspik	Sphinctrina turbinata	16
Övriga noterade arter		
Puderfläck	Athonia cinereopruinosa	5
Jaguarfläck	Arthonia ruana	1
Grynig lundlav	Bacidia biatorina	11
Mjölig lundlav	Bacidina delicata?	1
Liten lundlav	Bacidina phacodes	3
Sönderfallslavar	Bactrospora sp?	1
Sotlav	Cyphelium inquinans	3
Skinntagging	Dentipellis fragilis	1
Blanklav	Eopyrenula leucoplaca	1
Oxtunga	Fistulina hepatica	2
Blek kraterlav	Gyalecta flotowii	3
Skillerticka	Inonotus cuticularis	1
Jätteticka	Meripilus giganteus	1
Mjölig klotterlav	Opegrapha soreliiifera	1
Ädelkronlav	Pachyphiale carneola	2
Koralllav	Sphaerophorus globosus	5
Liten ärgmossa	Zygodon viridissimus	1

Bild 1 och 2: Kortskaftad parasitspik *Sphinctrina turbinata* och violettgrå porlav *Pertusaria multipuncta*, två av de arter utöver basurvalet som kan följas vid kommande omdrev.

Områdesredovisning

Nedan redovisas de olika delområdena med väderuppgift och tidsåtgång. Dessutom kommenteras området kort vad gäller artrikedom och lämplighet för fortsatt övervakning.

Bjurkärr och Hunshult ca 13 h 30 min

Yta 1 (västra) 2e september, soligt väder. Starttid 7:00 sluttid 12:30

Gammal fin mycket artrik bokskog. Andra arter av intresse är fjällsopp, jätteticka och skillerticka.

Yta 2 (nästa österut) 1e september, soligt väder. 16:45-19:15

Ganska fin gammal bokskog. Stora ekar precis söder om rutan. Området håller på att få fin lavflora skulle jag tro.

Yta 3. 2e september, soligt väder. 13:00-16:10.

Blandad ädellövskog i söder. Likåldrig bokskog i norr. Här kommer det nog dröja lite längre innan de rödlistade lavarna flyttar in. Längre UF cykel?

Annat: druvfingersvamp (NT)

Yta 4 (längst i sydost): 2e september, soligt väder. 16:20-19:00

Fd äng? Med bokar och ekar. Lite finare än yta 3 men lämpligt med samma cykel.

Annat: Scharlakansvaxskivling (NT)

Kommentar: Ytorna 3 och 4 (Hunshult) bör följas som ett eget objekt då artsammansättning, struktur och historik skiljer sig markant från Bjurkärrs NR. Det känns också som att man kan följa Hunshult med längre cykler eftersom inte de känsligaste epifyterna finns här (men borde kunna sprida sig hit från Bjurkärr med tiden och med lite tur).

Gäddeviksås

ca 11 h

3e september, soligt väder. 07:00 – 18:30.

Fin artrik bokskogssluttning med inslag av avenbok, särskilt i söder. Ett lite sämre parti ligger i mitten (gallrat och yngre träd). Det värdefulla området fortsätter norr om det skyddade. Mycket rik svampflora (*Dentipellis fragilis*, skillerticka, cinnoberspindling, bokspindling (?), fingersvamparna druvfingersvamp (rikligt), praktfingersvamp (?), *Ramaria flavobrunnescens*, *Ramaria batalliei* (?), *Ramaria flavoides*(?). Dessutom påträffades brandticka (VU) på en granstubbe.

Kommentar: Området är lämpligt att fortsätta följa intensivt då det hör till toppobjekten i länet. Den artrika svampfloran skulle kanske också vara intressant att studera närmare. Den förefaller fortsätta norrut utan uppehåll till nästa nyckelbiotop.

Rået

ca 9 h

Delytor redovisas väster ifrån.

4e september, soligt väder

Delyta 1: kl 8:10 – 11:00

Något sönderblåst, men gammal bokskog med mkt rik epifytflora. Dåligt med bokföryngring. Stängsla?

Delyta 2: kl 11:15 – 14:00

Delvis mycket sönderblåst. Mycket fin epifytflora i intakta delar. Dåligt med bokföryngring. Stängsla?

Brandticka på granlåga

Delyta 3: kl 14:00-14:30

Mycket sönderblåst/hugget. Några av bokarna/högstubbarna har fin epifytflora. Stängsla?

Delyta 4: kl 14:35-15:00

Mycket sönderblåst/hugget. Några av bokarna/högstubbarna har fin epifytflora. Stängsla?

Delyta 5: kl 15:05-15:20 Fd hagmark/äng med några ekar och nästan inga bokar. Utgår från MÖV fortsättningsvis?

Delyta 6: kl 15:30-17:00 Nyröjt på ung gran. I den södra tredjedelen finns nästan inga bokar men den norra delen är strukturmässigt fin. Men ganska artfattig lavflora i dagsläget i hela delområdet.

Kommentar: Flera delar är mycket stormskadade delvis p g a avverkningar intill kanterna. På ön finns en hel del riktigt gamla bokar men väldigt få unga. Återväxten betas hårt och det känns mycket motiverat med stängsling både i luckor och mer slutna delar.

Vad gäller fortsatt övervakning så bör delyta 5 utgå eftersom bok nästan helt saknades.

Rävaryd

ca 9 h

15e september.

Delytor redovisas från söder till norr. Regn på natten innan men i stort sett uppehåll under inventeringen. Mycket blåsig.

Delyta 1 (södra) 14:00 -17:20.

Mager kulle med senvuxen ek och bok. Delvis små övergivna inägor. Relativt artrikt i en sänka i norr. Mot söder en stor kraftledning där en del fina träd avverkats vid breddning av gatan.

Delyta 2: 08:30 – 10:00

Liten ås med gamla bokar och en del gran, ngn tall och björk och ek. Några av de mest senvuxna bokarna hyser rödlistade arter.

Övrigt av intresse: violspindling och taggsvampen *Hydnum umbilicatum*.

Delyta 3: 10:00-13:20

Mycket artrik fin bokskog med problematisk grankonkurrens.

Kommentar: En skötselinsats där ung gran huggs bort känns viktig i delområde 2 och 3. I nuläget håller granen på att ta över. Området är lämpligt att följa med hög intensitet då det är mycket artrikt.

Krusaböke

ca 10 h

16e september.

Regnskurar som mot slutet blötte vissa bokstammar.

Delyta 1 (södra): kl 07:20 – 13:00

Mycket fin lavflora men ont om ung bok.

Delyta 2: kl 13:30-17:20

Mycket fin lavflora även här. Problematisk grankonkurrens.

Kommentar: Även dessa två bestånd hyser en mycket artrik lavflora och borde tillhöra länets toppobjekt vad gäller naturvärden knutna till bok. Här finns tyvärr ganska få unga bokar och i det norra delområdet håller gran på att ta över beståndet. Det vore sannolikt en bra insats att hugga bort gran och stängsla båda områdena. Kanske behövs även stödplantering.

Toppobjekten, som detta, bör följas med hög intensitet.

Hensjönäs

ca 6 h

5e oktober.

Norra delytan: 8:30 – 11:30 mulet väder men uppsprickande och torrt.

Genomgallrad, enskiktad bokskog. Med torftig lavflora. En hel del rötade bokar visar ändå att objektet kanske kan vara av stort värde för hålllevande insekter. Död ved saknas nästan helt.

Södra delytan: 12:00 – 14:55 finväder!

Inte lika illa gallrad yta som den norra, om än med spår av brukande. Gran konkurrerar tyvärr med ett antal ekar i öster. Lavfloran är fattig på bokarna även här, även om en havstulpanlav tände ett visst hopp. Död ved saknas nästan helt.

Kommentar: Området kan följas med lägre intensitet (längre perioder). Kanske skulle en ny skötselplan arbetas fram?

Spritsmåla **ca 2 h**

5e oktober.

Ett delområde: 15:20 – 17:10 Fint väder.

Här finns ett antal gamla bokar och ekar på en liten ås eller moränkulle. Lavfloran är riktigt fin även om inte så många av de utvalda arterna fanns här. T ex finns savlundlav och liten lundlav på fina savflöden, grymig lundlav på en ek, snöbollslav, rostfläck och gammelgranslav på flera träd. Området är nyrestaureerat.

Kommentar: Området är lämpligt att följa med hög intensitet.

Karryd **ca 11 h**

6e oktober.

Norra delområdet: 08:10 – 12:10 Mulet väder men torrt.

Längst i söder klena ekar och bokar blandat med diverse andra trädslag. I denna del finns inte någon särskilt rik lavflora på bokarna. Längre norrut är det betydligt mycket finare med många gamla och ofta ihåliga bokar och med ett litet inslag av senvuxen ek. Den bokanknutna epifytfloran är ändå inte så jättespännande här heller.

Södra delområdet: 12:40 – 17:20 Mulet

I den östra remsan är det ganska glest med ädellövträd men de som finns är som regel stora och snabbvuxna. Lite längre väster ut är det inte lika frodvuxet och här finns också ett stort inslag av rötade gamla långsamväxande bokar. Stormskadat i den övre kanten. Bokarna mår också dåligt här pga den plötsliga höga solinstrålningen.

Kommentar: Området kan följas med lägre intensitet.

